

Praktiese wenke vir die voer van skape tydens droogtes

**Prof Ters Brand, Direktoraat Veekundige Wetenskappe, Departement van
Landbou:Wes-Kaap, Privaatsak x1, Elsenburg 7607**

Tel 021-8085225

Epos: tersb@elsenburg.com

Droogtes van variërende intensiteit is 'n algemene verskynsel in Suid-Afrika, en meer as die helfte van die subkontinent is onderhewig aan periodieke droogtes. Die huidige droogte is egter een van die mees wydverspreide droogtes in Suid-Afrika in die onlangse tye. Die handhawing van die status van die veldweiding, as goedkoopste bron van voeding vir herkouerproduksie, moet die basiese uitgangspunt van 'n droogtestrategie wees, alhoewel dit baie moeilik is om te handhaaf tydens rampdroogtes soos die huidige een. Die benadering tot droogtevoeding sal verskil van streek tot streek en kan die vorm aanneem van aanvullende voeding tydens seisoenale droogtes, beskikbaarstelling van droogtebestande voergewasse in streke wat onderhewig is aan periodieke droogtes tot oorlewingsvoeding tydens rampdroogtes waar diere van die veld onttrek moet word tot onderhoudsvoeding waar kernkuddediere slegs genoeg voer ontvang om hulle liggaamsmassa te handhaaf of selfs net te oorleef. Die volgende praktiese wenke mag help met die besluitneming tydens rampdroogtes.

Voerbenodighede met kraalvoeding

Een 60-kg ooi benodig ongeveer 1.5 kg droëmateriaal per dag om haar liggaamsmassa ten minste te handhaaf. 'n Troppie van 100 ooeie benodig dus ongeveer 55 ton voer per jaar. Indien goedkoop /eie geproduseerde voer beskikbaar is teen ongeveer R 2 000 per ton sal dit dus R 110 000 per 100 ooeie of R 1 110 per ooi per jaar kos slegs aan onderhoudsvoer. Indien die ooi in produksie is, praat ons van ten minste 2.3 kg droëmateriaal per ooi per dag en met 'n prys van R 2 500 per ton vir voer kos dit dus R 2 100 per ooi per jaar slegs aan voer, sonder die voerkoste vir die lam. Indien moontlik moet die getal diere wat dus ten volle gevoer moet word dus beperk word, anders kan die waarde/koste van die voer die waarde van die diere oorskrei.

Koste en waarde van voer

Die totaal verteerbare voedingstof (TVV) en ruproteïen-inhoud van enkele van die belangrikste rou grondstowwe vir veevoer (100% droëmateriaal-basis) word in die onderstaande tabel weergegee. Tydens droogtes is veral die energie inhoud (en dus TVV)

van belang, hoewel die ruproteïen-inhoud ook 'n belangrike rol speel in die koste van die voer. Proteïen-tekorte kan egter in 'n onderhoudsvoer met redelike bekostigbare nie-proteïen stikstof (NPN in die vorm van byvoorbeeld ureum) aangevul word. Dit is dus belangrik om die waarde van die voer met die prys daarvan te vergelyk om 'n ingeligte besluit te kan neem. Waar eie geproduseerde ruvoer 'n belangrike bron van droogtevoeding mag wees is dit moontlik dat dit beter mag wees om konsentrate as aanvulling in plaas van ruvoer aan te koop weens die hoë vervoerkoste van veral laegraadse ruvoer.

Voerbron	TVV (%)	Ruproteïene (%)
Mielies	87.68	9.73
Lupiëne	85.25	28.82
Gars	82.19	11.62
Mieliekoppe	78.63	10.26
Brouersgraan	74.40	21.10
Koringsifsels	71.88	14.99
Hawer	65.97	10.12
Lusernhooi	58.74	17.13
Hawerhooi	58.36	6.49
Garsstrooi	55.54	3.47
Mieliereste	53.85	5.16
Koringstrooi	45.45	2.51

Voedingstof behoeftes van diere

Produserende diere en jong groeiende diere het 'n baie hoër voedingstof-behoefte as dié van diere wat slegs gevoer word vir onderhoud. Verder moet dragtige diere ook 'n hoër kwaliteit voer ontvang weens die beperking op die rumen agv die spasie wat die fetus in beslag neem. Die volgende tabel gee die voedingsbehoefte van onderskeidelik droë, dragtige en lakterende Suid-Afrikaanse Vleismerino (SAVM) en Merino-ooie weer. Die energie-behoefte van lakterende ooie is dus ongeveer 2.5 maal hoër en die proteïen-behoefte ongeveer 3 maal as dié van 'n droë ooi. Indien moontlik is dit dus noodsaaklik om die nageslag so gou as moontlik te speen sodat die ma kan oorleef.

Ras en status	Droë material behoefte (g/d)	TVV behoefte (g/ooi/dag)	Proteïen behoefte (g/ooi/dag)
Droë SAVM-ooi	1.2 kg	660 g	113 g
Dragtige SAVM-ooi	1.8 kg	1060 g	193 g
Lakterende SAVM-ooi	2.5 kg	1630 g	334 g
Droë Merino ooi	1.1 kg	610 g	104 g
Dragtige Merino ooi	1.7 kg	1000 g	184 g
Lakterende Merino ooi	2.3 kg	1500 g	319 g

Aanpassing vanaf die veld

Diere wat vanaf die veld of honger diere wat te vinnig aan hoë stysel diete blootgestel word vrek maklik agv asidose of suurpens. Dit is dus noodsaaklik dat die diere oor 'n tydperk van ten minste 2 weke aangepas word deur die eerste week slegs 300 gram konsentraat plus hooi en die tweede week slegs 500 gram konsentraat plus hooi te voorsien. Daarna kan die gekonsentreerde voer vrylik voorsien word. Dit is egter uiters belangrik dat die voer steeds goed gebuffer is deur voldoende insluiting van voerkalk, koeksoda of ander kommersiële buffers. Indien die konsentraatvoere met hoë vlakke van stysel nie goed gebuffer is nie sal die diere swak produseer en chroniese diaree hê.

Aanvang van droogtevoeding

Volgens Jacobs en Hayward (1981) moet daar met byvoeding begin word voordat ooe in 'n goeie kondisie meer as 15% van hulle aanvanklike massa verloor het.

Voerbronne

Wanneer daar nog genoeg ruvoer op die veld beskikbaar is, is dit lonend om die diere slegs van 'n produksielek te voorsien wat daarop gemik is om die diere se rumen, asook inname van weiding vanaf die veld te stimuleer. Dit is ongeveer 5 maal duurder om diere intensief in krale te voer as wanneer hulle op weiding onderhou word. Dit is belangrik dat genoeg vreetspasie toegelaat word waar diere intensief gevoer word. Wanneer lekkte voorsien word met ureum en groeistimulante moet diere eers vir die eerste week skoon sout ontvang. Onderstaande tabel is 'n voorbeeld van 'n produksielek wat self gemeng kan word en daarop gemik is om die rumen en weidingsinname te stimuleer.

Grondstof	Hoeveelheid in kg per ton
Graan (mielies/gars/hawer/korog/koring)	487
Oliekoekmeel (katoen/kanola/soja)	250
Sout	150
Ureum	35
Molassestroop/meel/poeier	25
Monokalsiumfosfaat	25
Voerkalk	20
Vitamiën- en mineraal voormengsel	5
Voerswawel	2
Groeistimulante/ionofore	Soos aanbeveel deur Veekundige

Algemeen

Droogtevoeding is ingewikkeld en die produsent kom voor 'n ingewikkelde reeks besluite te staan. Alhoewel droogtevoeding duur mag wees behoort die produsent te probeer sy basis

kudde teen alle koste te behou. Hierdie kernkudde ken die plaas en is reeds aangepas in die omgewing en op die spesifieke veld. Na die droogte sal dit ook baie moeilik en duur wees om weer goeie gehalte teeldiere te bekom.

oooOooo